

ИЛ. Р. БЛЪСКОВЪ

ИЗБРАНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

ТОМЪ I

СЪ УВОДЪ, БЕЛЕЖКИ И ПОДЪ УРЕДБАТА НА
ИВАНЪ БОГДАНОВЪ

ХЕМУСЪ
в. д. за книгопечтане и издателство — София
1940

ПОПЪ МАРКО

Разказъ

Пази, Боже, отъ зла среща —
И отъ зла жена! . . .
Пази, Боже, отъ мюхлюзинъ —
И отъ хаджия! . . .
Пази, Боже, отъ клисавъ хлѣбъ
Отъ чорбаджия! . . .
Пази, Боже, отъ пиянъ попъ —
И отъ гнилъ дирекъ!

Наистина здрава и яка вѣра въ Бога сѫ имали нашите стари хора. Въ тѣхъ времена, не е имало, нито отъ черкви—чертка, нито имъ е биль владиката—владика, нито му е билъ попъ—попъ и пакъ, можемъ да речемъ, че тогавашните християни сѫ били много по-християни отъ много сегашни загубени, заблудени, въртоглави христиански овце. При тогавашното досущъ просто, неуко, невежо духовенство, пакъ сполай му, нашиятъ благочестивъ Бѣлгаринъ си е запазилъ вѣрата. Безъ да изгуби ни най-малко благоговѣнието и почитъта къмто своите християнски обреди, предѣдови обичаи, къмъ светите дни, той си знаелъ и пазилъ всѣки светъ денъ, пазилъ си поститъ, изповѣдвалъ се, прichaщавалъ се, ималъ е за светъ, свещенъ обредъ и вѣнчаванието, и кръщението, и опѣйлото и проч. На край време, това невежо духовенство, отъ което и до днесъ доста антики се срещатъ

по затънтенитѣ села, благодарение на лакомията на тогавашните грѣцки владици, накрай време, думамъ, това духовенство бѣ захванало до толкова да изобилува, щото малко оставаше да видимъ и най-малкитѣ селца и колиби, па даже и въ всѣка маѣла по единъ свещеникъ натрапенъ. Но въ този случай грѣцките владици късно се свѣстиха; хеле¹⁾ добре стана, та се праждосаха²⁾ по-скоро, а то ние сега трѣбаше да имаме и една каста духовенство, каквото сѫ множеството молитви въ Цариградъ и щѣхме да се чудимъ и маемъ кѫде да ги дѣнемъ. Не ни стигаха на този редъ другитѣ главоболия, но и съ тѣхъ щѣхме да имаме друга бела³⁾.

Попъ Марко, за когото е разказътъ ни, за негово добро или за негово зло (защото най-сетне, както ще видимъ, турцитъ го сѣкаха⁴⁾ бозна доколко забогатѣлъ, за пари, безъ време му изядоха главата), паднало му се на честта да попува въ онѣзи блаженни години, когато поповетъ сѫ били такава рѣдкость, когато ако да потрѣбаше нѣкому за най-голѣма нужда, трѣбalo е да го тѣрси и намѣри презъ деветъ села въ десето.

Попъ Марковата енория е била тѣкмо отъ 18 малки и голѣми села. Границата на неговата енория сѫ били селата Къзълджиларъ, Девня, Марково и Ново село. Накрѣсть четири дни пѣтъ.

Но ще речете, добри мои читатели, че какъ тѣй толкова голѣма енория, толко много села, какъ ги е обикалялъ, и какъ е той свършвалъ най-нужднитѣ свети таинства, като: опѣйло, при-

¹⁾ хеле — най-сетне.

²⁾ праждосаха се — маѣхаха се.

³⁾ бела — пакость, беда.

⁴⁾ сѣкаха — мислѣха, приемаха.

чащението, кръщаване и проч.? Но недейте се чуди. Казахъ, че тогава е нѣмало никой да задирва и по това всѣки попъ е правилъ както си щѣлъ; изнамѣрвалъ срѣдства, па били тѣ законни или незаконни, стига да удовлетвори, да успокой невинното християнско чувство у тогавания простъ селенинъ и чрезъ това да оплете попътъ кошницата си, че било незаконно, не-прилично, кой е имало да ти отбира. Но я да видимъ, дали тогавашниятъ попъ като е нѣмало, кой да му каже, като е нѣмало отъ гдѣ да прочете (и какво ли ще прочете и разбере: ако е и имало такива книги, кога той едва ли е можалъ да изкарва правилно отче нашъ) дали и той самъ не е вѣрвалъ, че всичко що върши е и право законно, и допростено отъ светитѣ триста и осемнадесетъ отци?

Но чакайте малко, та по-преди да ви изприкажа калпави свещенни обреди извѣршвани преди 40—50 години¹⁾ отъ тогавашнитѣ свещеници, а особено отъ попъ Марка, когото азъ малко знаехъ²⁾, и за когото покойнитѣ дѣдо Йовчо и неговата жена баба Сlamка (отъ с. Черковна) ми сѫ приказвали сѫщински както е било, и което е написано тукъ, че после щемъ приказваме историитѣ на нашия попъ Марка.

Опѣйло. Има единъ видъ опѣйло, което и днесъ се извѣршва, и което може до нейде си да е допростено, разбира се, въ случаина нужда, то е: ако би, че свещеникътѣ е боленъ или много на далечъ, за да не стои мрѣвеца много, особено лѣтенъ день, заравяять го, и като доди свещеника той извѣршва опѣйлото надъ гроба на

заровения вече мрѣвецъ. Този видъ опѣйло бѣше обикновенно за попъ Марка. Казватъ, че нуждата, но понѣкога и леността изнамѣрва срѣдства и леснини. За едно умрѣло да иди и да дохожда попъ Марко, безъ никакви други важни нужди, защо, като има леснина. Заповѣдаше да му донесатъ шепа прѣсть отъ гроба на умрѣлия, и отъ тамъ гдето си седи, ще опѣй, ще учете тая шепа прѣсть, която се занасъше и посипваше пакъ на гроба на мрѣвеца, който се считаше вече за опѣтъ и припѣтъ.

Кръщение. То носи вода, и подиръ три месеца може да се кръща, стига да е живо.

Курбани. На курбанитѣ попъ Марко обрѣщаше сериозно внимание: отдаваше имъ по-голѣма важност отъ колкото на причастието и изповѣдъта. Искаше той и отъ сърце желаеше да се намѣри и учете всѣки единъ курбанъ. Тамъ ще хапне и пийне най-добре, ще понесе плешки, порѣзници, просфори за у дома си и ще повлѣче нѣколко кожи. Но какво да се стори? Курбани въ единъ и сѫщи денъ ставаха въ много села.

— „Не съмъ слѣнце, че да угрѣя всичкитѣ“, казваше попъ Марко. Но попъ Марко трѣбаше да знае где и колко курбани сѫ станали и сетне ако не друго, то поне кожата си да прибере. Зере¹⁾ инакъ има и такива селени, които, като видятъ кожата отъ заклания курбанъ, че е хубава, укриватъ я. Тѣй споредъ наставленията на попъ Марка всѣки единъ, който ще коли курбанъ, предварително, ако ще би и десетъ дни напредъ трѣбало да го намѣри гдето и да е. Жертво-приносителъ ще донесе една грудка соль и три свѣщи. Попъ Марко учита сольта, напаля вощеницитѣ, отъ които едната взема нему²⁾ две-

¹⁾ 40—50 години преди 1883. когато разказътъ е билъ напечатанъ за първи пътъ.

²⁾ запознахъ

¹⁾ или зеръ — та, нима

²⁾ т. е. за себе си

тъ се занасята назадъ, запалватъ се на двата рога на агнето или овена, накарва се добичето, ще не ще, да близне отъ учената соль и курбанътъ си е ученъ и причетенъ.

Причастие за умрълите. Въ всъко село е имало по единъ нареченъ екзархъ, у кого то е кондисвалъ¹⁾ попътъ. У всъки единъ екзархъ се намираше по нѣколко гроздени зърна депозитъ за причащие на умрълите. Но тъзи гроздени зърна не сѫ били сами, въ тѣхъ се е влияла капка отъ причастие съ една прошица отъ светитъ частици. Много пѫти таковата зърна сѫ мухлясвали. Кога какъ заберѣше душа болниятъ, поднасѧше му се отъ екзарха едно таково зърно, това му бѣше причастието; ако и възкисналико, ако и мухлясалико, на сила трѣбаше да го гълтне умиращиятъ, и съ това се утешаваше той и околнитъ му, че умира причастенъ (комканъ).

Страшенъ винопиецъ е билъ попъ Марко. И днесъ билѣ²⁾ има попове, които, като имъ се е паднала една голѣмичка енория, споредъ която кефътъ³⁾ имъ е намѣсто, очи не отварятъ отъ пиянство. Че попъ Марко, при такава голѣма енория, въ такива години, кога е нѣмало кой да му придирива, при тогавашния боллукъ⁴⁾ и евтиния на вината, не пие, не ходи пиянъ, че какво да прави? Попъ Марко до толко бѣше изпекаль това тѣнко художество, пиянството, щото, колкото много и да е пиялъ мжно можелъ да се опие. Приказватъ, че въ една година, когато виното твърде не становало, попъ Марко си купилъ

¹⁾ слизалъ, установявалъ се; тур. гл. konnak; мин. в. kondu, съ гр. наставка — is.

²⁾ билѣ, билемъ — дори.

³⁾ кефъ — добро настроение, удоволствие.

⁴⁾ боллукъ — изобилие; отъ болъ, изобилно, твърде много.

едно буре шестъ мѣри вино. Току щомъ го снели въ мазата му, той, съ единъ неговъ приятель, подобенъ нему, присѣдватъ до бурето и три дни, три нощи, безъ да си починатъ, точили, пили, и чакъ кога отъ долния грездей потекла кальта, станали, като едва малко нѣщо понаправили кефа.

Но не бѣше само това. Попъ Марко освенъ че бѣше самъ чудообразенъ: уста крива, лице грапаво, мустаки оскубани, брада жълта и рѣдка, единъ кракъ кривъ, едната ржка кжса, но още бѣше лудъ, прихватничавъ, смѣшенъ — (това що го казватъ по турски — сойтария) до немай кжде. Гледай му вънкашността и за вътрешността не питай. Погледнешъ го — смѣхъ, отвори си устата да поговори — още по-голѣмъ смѣхъ. Дяволъ самъ бѣше, Богъ да го прости. Самъ си е казвалъ: „всичкитъ попове ако да бѣха като мене, то не на този свѣтъ, но и на онзи, дяволъ не, антихристъ не стояваше. Азъ мога на дявола и двата му крака въ единъ ботушъ да натъпча“.

Пъкъ бѣше и чавръсть¹⁾.

Днешнитъ попове едвали могатъ въ единъ денъ 10—12 водосвета да направятъ, и като се върнатъ въ кжщата си падатъ каталясали²⁾. За попъ Марка това не бѣше работа, но просто — разходка. Другитъ попове, по него време правѣха водосветъ или ходѣха да ръсятъ въ определено време, като по Ивановъ-день, презъ великитъ пости. Такива-ми-ти редове попъ Марко не дирѣше.

— Попе, речеше му попадията, днесъ изтѣрсихъ брашнения кошъ — сетничкото ще замѣся.

¹⁾ чавръсть — пъргавъ.

²⁾ каталясали — капнали, премалнили.

— Тъй ли? Що думашъ ти, попадио? Скоро дай котлето и кисцата (така думаше на босилековата китка съ която ръсъше). Дай ми и юларчето (патрахиля); а пакъ ти шошой, — кажеше на момчето си, — скоро дисагитъ на рамо и котлето въ ржка.

Грабнъше сега дъдо попъ китката и хукнъше, разкрили се, та се развѣй онова-ми-ти дервишко пожълтѣло джубе, или както си го той самъ казваше давулчо юртю си, на една страна хвърчи патрахиля, когото не му бѣ за конъ да откача отъ шията си докде не поръси колкото трѣба. Мъгли го понасятъ. Момчето едвамъ го стигаше. Че когото где срещне, до стигне въ пѫтя, ама билъ турчинъ, билъ циганинъ, той не му загледва, цапа съ китката и върви, но и тѣ му не задирваха: — „нашиятъ лудъ попъ“, кажаха и го заминѣха. После, която кѫща му додѣше по-наблизу и по на лесно, и която врата намѣрѣше отворена, тамъ хлѣтваше. — „Азъ редомъ да изреждамъ кѫщитъ незнай“, казваше той „нека дѣржи редъ кехаята, кога реди сиромашъта на ангария“. Влѣзъль, невлѣзъль още отъ пѫтнитъ врата забира: „Спаси Господи люди твоя“ . . . булка, булка! пази кучетата — „и благослови достояние твое“ . . . тукали е старата — „победи благочестиви християне“ . . . скоро съ ситото, но да е пълно, че да ви е сита и пълна година — „и на сопротивния даруя“ . . . баба попадия заржча хемъ за малко бобецъ — „и твоя сохраняй крестомъ твоимъ жителство“ . . . хади сега малко винце црѣкни, но скоро“. И тъй, додгдeto влѣзъше и излѣзъше изъ кѫщи, нѣколко работи заведнѣжъ свѣршваше.

Пладне станало нестанало, дѣдо попъ ще се завѣрне отъ рѣсеніе съ пълни дисаги и съ

нѣщо що въ котлето за пукница¹). Ако е било времето чисто, т. е. да нѣма дѣждъ, каль, попъ Марко ще се завѣрне що-годе чистъ, но ако ли се случеше дѣждовно, той ще се завѣрне уклепанъ, уцапанъ до ушитъ въ каль. Сѣблече джубето, смѣкне калцитъ, улови ги за учукуритъ, приметне ги на рамо, вземе и бухалката, и побѣли гащи, кривуцъ-кривуцъ, хайде на чешмата. Тамъ моми ли има, булки ли, ператъ ли, бѣлять ли, той не ще и да знае, цумбурне калнитъ си дрехи въ коритото, поудрѣсти ги на две, на три, извади ги на камъка, обуха ги добре съ бухалката, покачеше ги татъкъ по плетищака да се оцеждатъ и си идѣше у тѣхъ.

* * *

Попъ Марко много обичаше да носи оржие; безъ пушката си той не отиваше отъ едно село въ друго; често я и внасъше въ черква вътре въ олтаря. Изкусенъ нишанджия²) бѣше. Каквото и да замѣри съ кривото си око и за гдѣто дръпне съ кѣсата си ржка, шикалката му (куршумътъ) напразно не отиваше. Но забележете, обаче, и това, че пушката я носѣше не че бѣ сърченъ³), но отъ страхъ. Много страшливъ бѣше. Но имаше кой да ги е страхъ и отъ него; това бѣха циганитъ. Въ неговитъ села чума бѣше той за циганитъ и циганкитъ, де кѫде ги срещнѣше или сварѣше, перѣше ги съ камшикътъ си, когото като конникъ всѣкога посѣще накаченъ на ржката си. — „На единъ боклукъ два пѣтли не могатъ да пѣятъ“, казваше той, „на една кѫща двама просяка не могатъ да бѣдатъ“. До тол-

¹) за пукница — за пиене.

²) мѣрачъ; стрѣлецъ, който олучва цѣльта.

³) смѣлъ, сърдцатъ.

кова бѣ ги наплашилъ, щото като му чуеха само гласа, изъ миши дупки се завираха. Циганитѣ въ турско време бѣха опасни, тѣхъ кой да бѫде, не можеше да ги закачи или оскърби. Върнешъ ли него, или циганката му, безъ да ги дикисашъ¹⁾, той ще те накладѣ²⁾ на нѣкой хайта — хайдутинъ, или това ако не може да направи, ще ти откара нѣкое добиче, или пѣкъ ще ти запали плѣвника или нѣкоя купа на полето. Но попъ Марко като нѣмаше отъ нищо-нищо, не го бѣ и грижа, а пѣкъ знаеше, че циганитѣ сѫ страшлива вѣра.

Около попъ Марковитѣ села, по неговото време, върлуваше единъ страшенъ хайдутинъ на име Курдоолу. Правителството се бѣ принудило да прати тайно потеря, за да го преследва. Попъ Марко не знаелъ това. Завилъ черния си калпакъ съ бѣла кърпа, качилъ се на бѣлия си конь и си отивалъ спокойно по службата си отъ село на село. Потерята била чула, че Курдоолу езди на бѣль конь. Съгледватъ отъ далечъ попъ Марка на бѣлия конь. — „Този е той“, рекли нѣколко души отъ потерята и го погнали. Попъ Марко надава на бѣгъ кѫде едно отъ близнитѣ си села. Нѣколко цигани вънъ отъ селото, като познали попъ Марка, който имъ се сторилъ, че тича кѫде тѣхъ, уплашени отъ него, скочили и бѣжишкомъ се заврѣли въ една близна плѣвница въ плѣвата. Наблизава попъ Марко селото, скачи отъ коня си и ходи, ходи, и той да прибѣгне въ сѫщата плѣвница при циганитѣ, бутва се въ плѣвата, набарва скрититѣ цигани, покрити подъ плѣвата. Отъ страхъ на малко да му се пукне злѣчката. Пристигва отъ вънъ и потерята

¹⁾ даришъ, подаришъ

²⁾ наклевети.

и какво да видятъ въ плѣвника: трима цигани, и познатия имъ попъ Марко, който бѣ се разтреперъ дважъ повече отъ циганитѣ.

* * *

Тогавашниятъ грѣкъ владика, кога какъ излѣзъше по селата, по стрижба¹⁾, непремѣнно трѣба да има съ себе си и попъ Марка, не за друго, но да има съ кого да си прави смѣхъ.

— А бѣ, попъ Марко, кажеше му владиката, какво е туй отъ тебе, защо и ти малко не се омѣдишъ, защо не се поочеловѣчишъ. Я какъвъ си невчесанъ, кирливъ, дрипавъ?

— Хе, владико свети, му отговарѣше попъ Марко, ти въ Шамането и Дели Ормана попство попувалъ ли си? Татъкъ сѫ хайдушки мѣста, тамъ тѣй изнася. Както²⁾ се поомѣждря, както захвана да се нося по-чисто, да знаешъ, че на другия денъ ми изсушаватъ цѣрвулитѣ.

— Ами че тогава защо ти е тая пушка? Нали да се браницъ?

— „Бай бабо, да ме не срецне мечката“, отговарѣше попъ Марко.

Еднѣжъ владиката поискъ да направи единъ джунбюшъ³⁾ съ попъ Марка, като го вижда тѣй страшливъ, намислилъ да го сплаши. Отива отъ едно село въ друго, било на мрѣкане. Срѣдъ пѣтя имъ имало малка една горичка. Владиката казва на гавазина⁴⁾ си, скритомъ, да остане изъ шумалака, че той сетне ще върне попъ Марка

¹⁾ време за стригане на овце. Фигур. владиката ще си събере владишките данъци отъ населението, като отъ овце: ще го острigne, сир. ще го остави безъ петь пари.

²⁾ както — отакто, откато.

³⁾ джунбюшъ, по-правилно: джумбушъ — смѣхория, веселие.

⁴⁾ гавазинъ — тѣлохранителъ.

отъ селото, ужъ по работа назадъ, и като мине презъ тамъ да го сплаши. Гавазинътъ останалъ. Попъ Марко за това нищо незнайлъ. Отиватъ въ предното село и се настаниватъ.

— Попъ Марко, извиква владиката, скоро качи се на коня си и се завърни въ това село дето бѣхме днесъ, тамъ съмъ забравилъ нѣкои твърде нужни работи да ги вземешъ.

На вънъ мърчи¹⁾.

Сега да рече попъ Марко, че по нощя не отива, ще захванатъ другитъ да го подбиватъ, като страхливъ. Отъ друга старана, владишка заповѣдъ. — „Мечка страхъ, мене—не“, изговаря попъ Марко, грабва си пушката, дава на себе си сърце, качва се на коня си, хайде по нощя, назадъ. Наближава шумалака, курдисва²⁾ пушката, взема я на ръка, току що нагазва въ шумалака, прошупърква нѣщо, единъ дрезгавъ гласъ се издава: Дуръ! (стой) и измерджелъ нѣщо черно като човѣкъ. Попъ Марко притръпва, издига пушката и данъ! гръмва право къмъ гласа, подбутва коня и надава на бѣгъ.

Владиката до срѣдъ нощъ чака, но нито гавазина, нито попъ Марко.

Сутринта рано озовава се попъ Марко.

— Защо не доди отвечерь, попитва го владиката.

— Уплашихъ се, отговаря той.

— И какво пати?

— Татъкъ изъ шумалака една ми ти хайта³⁾ се показва, но попъ Марко се не плаши. Рече ми дуръ! и азъ грѣмнахъ, а пакъ пушката ми не е лоша, светихъ му лоно⁴⁾.

¹⁾ мърчи — стѣмѣва се.

²⁾ курдисва — нагласява, натѣкмява.

³⁾ хайта — скитникъ, злосторникъ

⁴⁾ убихъ го

— А ми тази зарань отгде се завѣрна?
— Обиколихъ отдалечъ и нищо не видѣхъ.
Владиката си прихапа устнитѣ.
Подиръ малко намѣри се гавазина срѣдъ горичката — изстиналъ.

* * *

Косата и брадата на попъ Марка на-да-ли бѣ виждала миение, сапунъ. Коса ли бѣше, брада ли бѣше, не личеше; то гачи ли бѣше едно пуско¹⁾ отъ убъркани или неиздрѣстени кѣчища, които селенитѣ дигатъ за обвиване на грездей. И самси попъ Марко не помнѣше да е влизалъ гребенъ въ брадата му.

Еднъжъ се събрали въ една плѣвня заедно съ него нѣколкома луди, като него, да мѣрятъ съ пушка на нишанъ²⁾. Изправятъ насреща една диканя. Диканитѣ сж направени отъ корави дѣски, които тогавашниятъ околчасть куршумъ мѣжно можеше да пробие. Грѣмватъ и първия куршумъ умѣря диканята, но безъ да се забие, отплесва се и се загубва. Бе, тукъ куршумъ, тамъ куршумъ, тѣрсятъ го и немогатъ да го намѣрятъ. Попъ Марко поугадилъ, че нѣщо му тежи и топлѣе въ брадата, позачесва се, намира го замотанъ изъ брадата. „Ей го, ей го“, извикалъ той, като го изтѣрколилъ изъ фитилисалата си брада.

* * *

И въ черква благоговѣнието му, благочинието му, четението му, пѣнието му е било тако-ва, каквото всичкитѣ му работи. Забере да чете канонъ, не чувашъ друго освенъ мѣнъ, мѣнъ,

¹⁾ пуско, по-правилно: повясмо — заплетена космена покривка у животни, що се спушта на висулки

²⁾ нишанъ — поставена цель за стрелба

мжнъ... и едно продължително ж... ж... ж.
Само ще чуешъ напѣвитъ: „Слава тебе Боже
или слава тебе“; — „Свети Спасъ, моли Бога о
насъ“; — „Светое преобразжение, светое възнесение,
моли Бога о насъ“; — „Свети Юрданъ
(по водокръщи) моли Бога о насъ“. — Отзадъ
женитѣ въ женската черква си приказватъ като
на срѣдъ селския буклукъ. Попъ Марко ще се
извие и ще имъ изрѣмжи веднъжъ: — „Мълчете,
жени!“ и пакъ си започне своето монотоно
четене.

Неговото черковно пѣние бѣше по съвсемъ
други гласове. Този, който разбираше що годе
отъ черковно пѣние мжчно можеше се удѣржи
отъ да се не изсмѣе, когато си отворѣше устата
попъ Марко, и започниѣше да пѣе. Печатаното
число риби въ едно утрано Евангелие съ слова
рнг. което означава 153 риби, той никога не е
казалъ както трѣба: ржнага рече, и мине
замине.

— Най ми е мжчно, е казвалъ, да чета това
Евангелие въ дето има думи, които сж въ башу¹⁾
съ едра буква, (т. е. собственитѣ имена)... Ако
искашъ да чуешъ уйдурми²⁾ думи, но не тѣй на
шега, но съ сериозность изговорени, отвори на
попъ Марка Евангелието отъ Матея гл. 1. по
Родословието, тамъ дето се поменуватъ само
имена, и ти би чулъ имена собственни нечути,
съвсемъ изопачени. Додѣше напримѣръ редъ
да се чете Евангелието отъ Лука гл. 10, с. 13.
тамъ дето е печатано:... Гбре тебѣ Хоратъ
зине, гбре тебѣ Витсандо... и ти Казпернауме,
ще сискачюли³⁾ попъ Морко вежди-
тѣ, ще се поокашля и ще забере: „Гбре тебе

¹⁾ въ башу — въ началото; отъ тур. баѣ глава

²⁾ уйдурми — нагласени

³⁾ скачюли — навжси, събере

рогажине, гбре тебе вито-сито и ти кахпе-Науме⁴⁾... Особно попъ Марко твърде бѣше го
ядъ да разчита поменницитѣ, по Богъ да
прости — по струвие¹). Вие знаете, че въ помен-
ницитѣ сж написани съ ржкописъ имената на
умрѣлитѣ, които всѣки който има струвание,
попътѣ трѣба, при очитането на софрата, да ги
помене име по име. Забере сега попъ Марко:
Мжръ... мжръ—Мария, пр... пр... вжз...
вжз—презвитера, дан... дан—Данчо... кжр—
кжр—Кръстю. Па най-сетне рече и всемъ по
именемъ и свърши.

Никой не можеше да му направи нѣкоя за-
бележка, да го помъмри или закачи. Но кой ли
смѣеше да хвѣрли камъкъ въ такава рѣдка каль.
Ако нѣкой се намѣрѣше да го докачи, попъ
Марко ще го изгледа на криво и ще му рече:
— „Брей, хемъ чуващъ ли, не ходи съ дѣда си
попа да се шегувашъ, зерѣ²⁾), знашъ ли като
умрѣшъ, не те опѣвамъ на цѣло, ами на две на
три, че единъ плѣсникъ презъ г... хади въ
гроба.

* * *

Една година въ едно отъ селата му по
селския сборъ, виното, което тя³⁾ година било
изобилно, течало, като вода. Веселби, хора, игри
всѣкакви. Джунбюши⁴⁾ разни. Момитѣ на хорото,
момцитѣ край момитѣ, булкитѣ тукъ-тамъ на
купчини весело си приказватъ, бабичкитѣ, разбира-
се, и тѣ като посрѣбнали, чигилятѣ⁵⁾ се ту на
една страна, ту на друга, а старцитѣ, край пъл-

⁴⁾ струвие — струване, панихида

²⁾ вж. по-горе, стр. 203.

³⁾ тя — тая.

⁴⁾ вж. по-горе, стр. 209.

⁵⁾ Чигилятѣ — клатятъ се, кретатъ.

нитѣ котли съ червено вино, пиятъ и пѣятъ стари пѣсни. Попъ Марко и той е още по-веселъ, но какво да прави? Трѣба да направи и той нѣщо съ което да обѣрне вниманието на сборенитѣ къмъ себе си. Не бива да мине деня току той, трѣба да направи нѣщо, което други не могатъ направи.

— Кехаята да доди, — извиква той, и кехаята дохожда. — Скоро, кехая, да идишъ да ми повикашъ даскаль Недя кривокракия, Добри камбура, Гергя кривошията, повикай и Заня повлекана и тѣтразурника Ивана, (Зани и Иванъ кога вървѣха тѣтрѣха си краката отъ естествена повреда), повикай и Бахня бурунсуза и кеката Павля, най-сетне повикай и клеката Донча гайдарджиятъ да доди съ гайдата си. Дончю бѣше повреденъ въ краката и като стоеше правъ, дветѣ му колѣна стояха отворени и като че клечеше.

Всичкитѣ завчаски се събраха, единъ презъ други по-чудообразни.

— Надуй сега гайдата, Дончо. Елате сега вие да се заловимъ, че да му тѣртимъ едно куцо-самодивско хоро. Надува Дончо гайдата, курдисва се всрѣдъ, повожда попъ Марко хорото, повлича подиря си: камбура, кривошията, клеката, повлекана, тѣтразурника: кой кривокракъ, кой куцокракъ, единъ напредъ, други назадъ, спуснаха се отвредъ да гледатъ попско хоро, то кому сърце оставаше отъ смѣхъ, кой какъ додѣше и погледнѣше, уловѣше се за корема и се прикатураше на една страна да се смѣй. . . .

* * *

Попъ Марко бѣше родомъ татъкъ отъ кѫде Кортенъ — Тракийско. Следъ много години той пожела да иди кѫде вилаета си не за друго, но

ако има нѣкои отъ неговъ родъ измрѣли, да се пооблажи и той отъ мerasъ.¹⁾ Тамкашнитѣ турци го придобватъ и като си мислѣли, че трѣба следъ толкоизгодишното му попство да е понатъпкалъ нѣщо въ кемеря си, преди да си иди въ родното село, изпреварятъ го въ едно тѣсно място до единъ гъоль.²⁾ Попъ Марко се улавя за пушката си, но доде да се опрѣ, нѣколко куршума го пронизватъ и той пада отъ коня. Притарашували го и като ненамѣрили друго освенъ за тютюнъ пари, хвъргатъ го въ гъола като го занищатъ³⁾ съ единъ голѣмъ камъкъ. Намѣриха подиръ нѣколко дни попъ Марка, но сплутъ.

¹⁾ мерасъ — наследство.

²⁾ гъоль — бара, локва.

³⁾ занищатъ го — затискатъ го.